

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio IV. An solo co[n]tactu, visu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicationevulnera & morbi sanari, & alia mira huiusmodi perfici naturaliter poßint?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

QVÆSTIO IV.

*An solo cōtactu, visu, voce, afflatu, of-
culo, vel nudi limbi applicatione vul-
nera & morbi sanari, & alia mira hu-
iusmodi perfici naturaliter
possint?*

VOI QVOT asseruere, com-
mune hoc ponunt fundamē-
tum superstitionis suæ: spi-
ritus per arteriam ex corde
promanare, & per visum aspicientis, vel
per os loquentis, vel per poros tāgentis
erumpere; & visi, audientis, vel tacti se
arterijs insinuare, indeque cor petere, &
eò efficacius penetrare; quo spiritus ve-
hementiori voluntate videntis, loquen-
tis, aut tangentis fuerint emissi.

Prima conclusio, *vis ista voci non est
tribuenda.* probatur, quia vix in audien-
tē nihil potest operari nisi per accidens,
ratione soni vel significationis verbo-
rum, alterans audientem, eā quam
adfert lætitiā, timore, mærore, &c. vt op-
timè Vairus docuit *a.*

Non obstat quod adferunt, mirabiles
effectus malis carminibus Magos opera-
ri, v. g. insuffratis quibusdam verbis in
aurem tauri, belluam prostreri vt mor-
tuam; rursus alijs, eam in pedes erigi. Pa-
rentum quoque execrationes vox vnquā
irritas cadere: Non inquam hæc obstat,
quia illa de tauro ac similia fiunt à dæ-
mone, vi pacti. Execrationum verò ef-
fectus; si repentinus; oriri potest ex ve-
hementi alteratione verecundiæ, timor-
is, tristitiæ: si verò lentus sit & tardus,
non id putandum sono verborum per-
fici, sed Deum punire iusto iudicio libe-
rorum nequitiam & impietatem. Hūc
ego retulerim illud VVestphalæ mulie-
ris, quæ diris & deuotionibus filium
reddidit immobilem; quod ad dæmo-
nis operationem alij retulere. *b*

Secunda conclusio, *nec etiam visio so-*

*la, vel cūm imaginatione nuda, ad hoc satis
efficax est.*

Hoc de fascinatione probant Vairus
l. 2. c. 9. Ananias d. l. 4. Condrouchus d. l. 2. c.
2. Bokelius l. de philtro c. 1. Andr. Laurent. l.
10. hist. anatom. q. 2. sed de fanitate & si-
milibus effectibus par ratio est.

Supponunt contrariæ sententiæ au-
ctores, oculum aliquid emittendo cer-
nere, cum Platoniciis. Sed quomodo
iam pridem exhausti non sunt visui ra-
dij isti, aut quæ hæc vis suppediatrix
nouæ semper materiæ? verior longè ac
receptor est sententia Peripatericorum
& Theologorum, de qua lege Lauren-
d. q. 2. visionem fieri introfultione
speciei obiectum repræsentantis: pote-
statemque videndi, potentiam esse pas-
suam, quæ alterari, non alterare quæat.

Visio quoque actio immanens est; quā
finita nihil in obiecto superest, vtpote
cui nihil accessit: vel in illud transiit.
Sunt hæc verissima, multa tamen primā
specie videntur repugnare. Amor ex
mutuo aspectu, lippitudo, anicularum
facinatio, speculorum vitiatio, galgali,
luppistruthiocameli, gallinæ, & regu-
li per visum efficacia; quæ nunc breui-
ter remouenda.

Visus, amoris initij & incrementi,
duntaxat est occasio quædam: nā prin-
cipio visæ formæ simulachrum visus of-
fert imaginationi: quod simulacrum
phantasia voluēs ac reuoluens, causa est,
cur homo istud obiectū iudicet dignius
esse, quod ametur & expetatur, rebus
cæteris. Sic incipit quis amare: mox a-
mor præsentia rei amata fouetur & glif-
cit: nō quod obiectū externis oculis vi-
deat: (nam & absentes magis amore
cruciantur) sed quod assidue de illo co-
gitet, illudque plus quàm par est æstimet,
& sibi met imaginando fomenta & faces
præbeat ardori. Etenim si non intrin-
secum malum foret, & ab externā pen-
deret

a d. lib. 2.
c. 11. Item
Condrou-
chus li. 2.
de mor-
bis vnaef.
ca. 5.

b Ananias
lib. 4. de
Naz. dam

deret visione, cur, cum plures simul eandem videant; & ab eadem videantur, vnus ille deperit, contemnunt cæteri?

Lippitudo, & à menstruata visu speculis inulta maculæ, non ab ipsa visione & oculi organo manant; sed vel ab halitu infecto per os ac nares erumpente, vel ex concavitatibus oculo vicinis, & suffusioni mixtis spiritibus contagiosis. Ad oculum enim est foramen, cui indita pupilla, ex qua per neruum opticum visio procedit, actio sanè innoxia. Est etiam foramen cerebri aliud, vnde neruus motiuus, de secundo neruorum coniugio natus, prodit, per hoc foramen cerebrum fundit lacrymas, lippitudinem, & alios prauos humores ac spiritus, & inde per exteriores oculi partes, & orbis ipsius circumferentiam, inter palpebras & tunicam candidam, huiusmodi fluores stillant.

Trux aspectus vetularum, deformi suo squallore ac tetritudine, potest infantulos perterrefacere, timor postea concitans humores facit, vt citius morbi erumpant, ad quos tenellum corpusculum iam erat dispositum ac præparatum. Sic Tiberius non oculorum radijs, sed aspectu horrido militem terrore quasi attonitum reddidit.

Galgalum, seu rupiculam, seu hianticillam, auem scribunt *Plutarchus lib. 5. Symposiac. c. 7. & Heliodorus lib. 3. Hist. 2. Aethiop.* si oculos in ictericum defigat, sibi morbum, ægro sanitatem adferre. quod si verum, de quo merito Vairus dubitat; retulerim ad occultam aliquam similitudinem ac sympathiam morbi & auiculæ, non ad eius visionem, hæc tantum occasio est alterationis, quæ rem perficit.

Mærim lupi, quia priores viderant, vocisei facultatem eripuerunt? *Mislas fac, bone vir, nugas poëtarum de Mæ-*

A ri, quin potius D. *Ambrosium laudas,* ita scribentem; *Lupi si quem priores hominem viderint: vocem ei quadam natura videntur eripere: si autem eos homo prius viderit, exagitari memorantur.* lib. 7. in Luc. cap. 10. hoc ridiculum dicit Andr. Laurent. de lupo, & Ioan. Brodæus lib. 7. miscel. cap. 7. scribit eos, qui rationem huiusrei quærunt, planè desipere: sed ipse non satis sapiebat, confundit enim lupum visum cum vidente. Lupo viso interdum homo obtutescit, sed viso qui prius hominem viderat: hoc tantum vult Theocritus. Cur porro lupo visum præueniens videndo raucedinem adferat nunc causam cape. Tho. Cantipratenfis, hoc vult fieri, quia lupo radijs oculorum suorum immisis homini, eius spiritus visuos in instanti desiccet: ijs arefactis arteria desiccatur, & sic instrumento vocis obligatius impedito hominem rauescere *lib. 2. de apib. cap. 57. p. 39.* Verum hoc de radijs non admitto. Idè malum cum alijs dicere, id accidisse, quod qui in feram improuisam incidunt, ob micantes eius oculos & aspectum formidabilem, metuunt vehementius: timor repentinus sanguinem ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, & subitam totius corporis alterationem: hinc raucedo & vocis impedimentum. Nec vana videtur ratio venatorum nempe lupum; si prior hominem videat, se ad vindictam recolligere, & sic noxium quendam illi, nec clamare queat, vaporem quasi insufflare; qui cum venenatus sit potest raucedinem adferre; cum verò se ab homine iam deprehensum videt, ac visum fuisse metuere & fugam meditantem de hoc vapore, emittendo non cogitare. Iul. Schaliger hoc de lupo totum falsum contendit.

Nec struthio camelus, nec tardigra-

da & domi porta testudo aspectu pullos
Quis excludunt: in arenis enim ea relin-
quunt, & aspiciunt, solum vt arceat no-
citura: postea benigna mater tellus ea
calore maturat; sicut & lacertis acci-
dit.

Ananias
l. lib. 4.

Ferarum rex Gallinacei metuit aspe-
ctum re vera, nec fucus est dæmonum
(vt quidam scripsit: d) sed metuit ex
quodam arcanâ antipathiâ. Sic enim vi-
deas buffone hiante, quasi coactam, mi-
ro cum eiulatu mustelam se ori deuorâ-
dam inferere.

De reguli seu basilisci intuitu notior
narratio est quàm verior. Si reperitur
hoc animal, volunt Nicand. in Theriac.
Dioscorid. lib. 6. Plinius lib. 8. Solin. cap. 30.
Schalig. exerc. 24. Mercurial. lib. 1. de vene-
nis cap. 21. violento halitu ac virulento
vicinum inficit aërem, iste necat acci-
dentes. sic Andr. Lauren. d. quæst. 11. Quod
addunt si se in aqua pura & limpida cõ-
spiciat, ipsum met emori: dicam verbo-
lo, non credo. Nam si spiritus isti ex
eius oculis extrent, ipsi videnti forent
connaturales, quare nec interimerent:
sin connaturales non sint prius in ocu-
lis inclusi, debuerant nocuisse: ab
aqua verò eos infici & venenari ridicu-
lum.

e Cael.
R. rodig.
lib. 6. an-
tiq. lect.

Adijciam his Vairi argumentis, vnũ
quod mihi videtur difficilius. Norunt
Hispaniæ genus hominum, quod vo-
cant ZAHVRIS, nos *Lyneos* possumus
nuncupare, cum Madridi Anno 1610.
Lxxv. versarer, talis ibi puer visebatur.
Ferunt hosce videre, quæ addita in pe-
nitisterræ visceribus, venas aquarum
& metallorum thesauros & sub sarco-
phagis sita cadauera, res receptissima &
celeberrima est: & fieri posse censue-
runt, non Pindarus, Tzetzes & alij poë-
tæ modò; sed & philosophi: e quorum
nonnulli in hanc humori melâcholico,
& natorum inde spirituũ vehementia

A ascribunt: Melior hæc ratio foret si tan-
tũ putarent se videre non visã: nunc
cum visis veritas respondeat, inanis est.
quid sentirem, aliàs explicui, f nec mu-
to sententiam: venas aquæ nouerunt, ex
vaporibus manè & vesperi locis illis ex-
piratis. Venas metallorum cognoscunt,
ex herbæ quodam genere illic nasci so-
lito. Thesauros & cadauera (dicunt e-
nim, quæ & qualia) putarim à dæmoni-
bus ostendi & indicari. Potest acies ocu-
lorum, quando nullum densum corpus
interijcitur, diffusissima spacia trans-
mittere: sed medium istud sarcophago-
rum aut telluris, tam densum, solidum,
& opacũ; id vel omnino expers, vel pa-
rũ capax est illuminationis & pelluci-
ditatis; quæ ad videndum necessaria. Ac-
cedit, quòd hanc isti facultatem viden-
di solent ad certos dies restringere, fe-
riam tertiam & sextam, quod latentis
pacti indicium. Quinetiam rubedo ocu-
lorum, quæ in Zahuris maxima conspi-
citur, plus noceat quàm iuuat acumen
oculorum.

Conclusio tertia, *Neque contactus solus
per se ad hæc est idoneus satis.* Defasci-
natione probant Vairus & Condron-
chus, sed argumenta id æquè conuin-
cunt de cæteris mirandis effectibus.

D Primò, Tactus, quatenus tactus, ho-
mini datus fuit ad propriæ vitæ conser-
uationem, nec vim habet aliam, nisi tã-
gendi. Si verò vim aliquam habet hu-
iusmodi mira perpetrandi, vis illa fit o-
portet salutaris naturã suã, vel noxia. S.
salutaris; suo prius corpori salutem ad-
ferret: si noxia, prius necaret eum cui
inest: horum tamen nihil cernimus
contingere. Deinde in omnes æquali-
ter ageret: quos tangeret; sanaretque
vel læderet etiam quos nollet. Nullis
denique foret opus alijs obseruationi-
bus ac ritibus, quæ cuncta videmus ali-
ter se habere.

c. 2. & Va-
irus d. lib.
2. c. 4.

f Com-
ment. in
Medea
v. 251.

§ d. l. 2. c.
10. d. l. 2.
3.

Scio farragines multiplices experientorum contra sententiam nostram adferri: sed parui sunt momenti.

Primò tradunt torpedinem farissa i-
ctam tenentis manum corpusque totum
torpescere: hyenæ umbra canes obmu-
tescere: serpentem quernis contactam
frondibus emori: eandem ibidis pennâ
fistili: viperam arundinis vel faginæ vir-
gulæ percussione obstupefcere: vesper-
tiliones folijs platani abigi, eryngium
capræ sumtum ore, greges totos sistere:
cæteras pennas aquilæ pennis mixtas,
contactu absumi: lepore marino viso
vel tacto, necari nonnullos: lupinas fi-
des si iungas agninis, istas dissilire. *Re-
spondeo* hæc cuncta ratione antipathia
naturalis euenire, & occultarum quali-
tatum diffusionem noxia his alijs, nec va-
let consequentia, si inde ad hominis cõ-
tactum quo tangit alium hominem ar-
gumenteris. nam homo homini specie
similis est, nec naturalis antipathia in
eadem specie locum habet: in illa specie
differunt ab ijs, quibus nocent.

Secundò illud Lucani de Echineide
feu remorâ, vrgent:

---Puppim retinens auro tendente
rudentes.

In medijs echineis aquis.---

Respondeo, id cum semel aut bis tan-
tum acciderit, si accidit, casu ex alia
quapiã causâ accidisse. Ecquid post tot
centurias annorum, tam frequenti na-
uigatione, causæ, vt nihil huiusmodi
audiatur? certè non mortua species; Vi-
di vnam apud Iacob. Plateau Torna-
censem, habent & alij alias, vis potius il-
la sistendi conficta fuit; sed quia DD.
Basilius & Ambros. in Hexam. memi-
nere: potes confugere ad occultam ali-
quam qualitatem huius bestiolæ, quæ
vim habeat sistendi motus. Lege si lubet
Conimbricenses nostros in lib. 7. *Physic.*
2. q. 1. a. 6.

A Tertiò ista fides aliam vnisonam cogit
tinire. *Resp.* cum æqualiter vtraque
sit extensa, nec admodum procul ab in-
uicem remotæ sint, recipiunt eandem
aëris, crispatis reuerberationem.

Quartò Magneti ferrum affricatum,
potest aliud ferrum attrahere. Taurum
furentem si ficui alliges, statim man-
fuescet. *Resp.* vtrumque fieri posse oc-
cultâ quadam sympathiâ atque consen-
su qualitatum. De magnete multis no-
stri Conimbrie. d. q. 1. a. 3. eos adi. De
tauro non ego credulus, nec qui velim
periculum facere, scio tamen ad causam
physicam referri à Glycæ; quod ficus in-
ter arbores succi plenissima sit: quamo-
brem halitum ex se calidum, aërem se-
cantem, penetrabilemque emitte; qui
tauri alligati ferociam domet, &
appenfarum carnes auium mollesciat.

C Quintò. Cum puella napello educa-
tâ, si Alexander Macedo consuisset; le-
thalisei, iudice Aristotele, contactus fu-
isset. *Resp.* non contactu solo, sed ludoris
& halitus commixti contagione, hanc
eum pestem fuisse hausurum. Sed con-
tagio nihil habet mirum neq; insolitum.

D Sextò. Cadauer coram occifore, pro-
pter præcedentem contactum, languin-
em solet fundere. *Resp.* Varias reddi
causas. quidam miraculo retribuunt;
quidam casui, quo factum sit aliquan-
do, vt cadauer tum cruorem mitteret,
cum præenserat reus homicidij, recen-
sui alio loco multas hac de re sententias,
& auctores laudauit: h neque adhuc dum
video, quid solidius adferatur illa anti-
pathia, ex vehemendi odio occisi in oc-
ciforem; quod qualitatem latentem, &
arcanam impresserit corpori, cum ca-
dauere permanentem: & huc referen-
dum illud Lucretij.

*Idque petit corpus mens vnde est: faucia
amore.*

*h Com-
men. in
Ostau-
am Sen-
cæ ver.
1278.*

Namque

Namque homines plerunque cadunt in vulnus, & illam

Emicat in partem sanguis, vnde icimur ictu.

Et si cominus est, hostem ruber occupat horror.

Vt si viui amantis, & mortui hostis comparatio. Sic Lemnius lib. 2. de occult. natur. mirac. capit. 7. Langius epist. 40. Picthorius Dialogo 9. Gemma. lib. 1. de characteris. cap. 6.

Septimò obijciuntur varia curationum genera mirè frequentia. In primis praxis quotidiana militum, qui solo afflatu, osculo, aut nudi linthei appositione sanant: etiam atrocissima vulnera; quam vocant *artem S. Anselmi*. item genus illud *Saluatorum*, vt vocant in Hispaniâ, vel *Gentilium S. Catharinae*, aut *S. Pauli*, vt nuncupant in Italia, vel *feria vi. parascueus filiorum* vt nominant Belgæ, qui omnes dono sanitatis in varijs morbis se præditos gloriantur. Iuuat eos auctoritas Pomponatij lib. de Incantationibus capit. 3. qui respondet, sicut in herbis, lapidibus & animantibus inueniuntur hæ virtutes sanandi: sic nihil repugnare, quin & in tota humana specie similes vires inueniantur, vt in vno homine sit virtus talis lapidis, in alio talis plantæ. Quod ergo planta hæc vel lapis ille possit, idem hominem etiam hunc & illum naturæ vi effecturum.] Implicatio hæc res est, quàm vt vna propositione queat enodari. Quare dico primò, *Donum conferendo sanitatis siue curationis, esse donum supernaturale, & gratiam gratis à Deo datam.*] hoc certa fide tenendum, ex D. Pauli verbis *alij quidem per spiritum datur sermo sapientia; alij autem sermo scientia, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu; alij gratia sanctorum in vno spiritu; alij operatio virtutum, alij prophe-*

1. Cor. 1.
vers. 9.

tia; alij discretio spirituum.] Tale curationis donum; sed à febris tantum sanandi, habere putantur in Flandria, quotquot aati sunt ipso die Parascueus; & quotquot nullo scæmineo factu intercedente septimi masculi legitimo thoro sunt nati: quod nequit ad naturalem causam reduci. quare prodigiosa est curatio, &, si nihil superstitionis accedat, reducenda ad hanc primam conclusionem. non enim absimile vero est, ob diei honorem & mysterij sanctitatem, & honorem coniugij, hoc Deum concessisse. Nec etiam potuit nisi virtute diuina fieri, quod refertur Reges Angliæ olim quosdam annulos benedixisse vtiles neruorum contractioni & spasmo, ac morbo comitiali: eisdem etiam contactu strumosos sanare solitos, & vtrumque concessum D. Eduardi Regis meritis, scribit Polydorus Virginis lib. 8. Hist. Ang. fol. 140. Nescio an eodem referendum illud Petri Blesensis Archidiaconi Bathoniensis, cuius opera studio Ioannis Butæi nostri partim de nouo, partim correctius edita anno superiore; scribit Bles. *Factor quidem (ait) quod sanctum est Domino Regi assistere: sanctus enim & Christus Domini est, nec in vacuum accepit vntionis regie sacramentum; cuius efficacia si nescitur, aut in dubium venit fidem eius plenissimam faciet defectu iniquarum peccatis, & curatio scrophularum.*] tantum ille epist. 150. ad clericum aulæ Regiæ. Prodiit ante annos duos liber benè prolixus cuiusdam Guilhelm. Tookeri, cui titulus *Charisma siue donum sanationis*, quo conatur docere hoc charismate sanandæ strumæ præditam, quæ hodie regnat in Angliâ Elizabetham; accipi librum dono Illustris Viri Marci Velseri Patricij & Consularis Augustani, qui quâ est eruditione & humanitate, noluit me beneficentiæ suæ ex-

per-

partem esse. Eo in libro mihi multum adulationis, & fuci, parum sinceritatis & veritatis visum inesse; nec fidem mereri. In primis vult hoc donum Regibus Angliæ ab ipso vsque Lucio competisse; nec quidquam assert ad id probandū. nec fieri id potest. Nam post Lucium multi Reges non Christiani fuere; quos ille vnctos non dicit opinor. desijt ergo penes illos charisma & interruptum fuit. Et cur meritis D. Eduardi demit, quod tribuūt ceteri? an vt Franciæ Regibus antiquioris priuilegij splendorem eripiat? an vt doceat (*quod impudenter asserit p. 84.*) Reges Franciæ per quādam propaginē ab Angliæ Regibus accepisse? & vide, vt probet. quia Francorū ferē totæ provinciæ iurisdictioni Regū Angliæ subiciebantur bellam rationem & dignā à Francis elucidari, quod nō diffido facturos: nisi inepto huic ardelioni respondere dedignentur. Nec illud quidē probat, vt nec Polydorus, licet asserat idem successoribus Eduardi collatū, quod Eduardo: de quo quis nō immeritō dubitet. nā nec in Bullā canonizationis D. Eduardi, nec in vita eius conscripta ab Eilrhedo Rhiuallenti amplius habetur, quā D. Eduardū quādam mulierē strumosā per sanasse; nec vnū verbū additū de successorum charitate, vt nec à Tagantio, quem ipse etiā adducit, & vtriusq; verba adscribit; vt in manifesto mendacio deprehendatur. Solū ergo illi de Eduardo probarunt. Adde ex Blesensi Henricū II. de quo loquebatur: Polydorus addit sui temporis Henricū VII. & Henricū fortē octauum, sed nondum schismaticum, nondum hæreticum: nam Historiam ante scripserat. Quid si Polydoro dicam, me credere, si ipse Henr. VII. pro mendacissimo scriptore eum non habuit; si non idem Cambdenius, & quotquot rerum Anglicarum bene periti, iudicant? Res

A tanta vnico teste non potest probari. Tookerus autem idem donum contendit non simpliciter concessum Elizabethæ, sed multo excellentius, quia sanctior Eduardo. Non mirere: nam & Apostolis, & Sanctis omnibus, & ipsi Sancto Sanctorum præfert eo libello in Prefa. &c. 3. 4. nō semel. Demum quo pacto probat hoc Reginale miraculum? Primum pag. 90. per fictitiū quoddam suū colloquium cū Pontificijs quibusdam, quorum nec nomina, nec colloquij locū aut tempus addit; ne deprehendatur, cur non finxisti, Sanderum, Campianū. Alanum, Stapletonū? gloriosè de his triumphares. Nunc respondeo esse quendam, qui de quodam, cuidā nihil credit. vis scire? ego, tibi, de toto hoc colloquio. Summa colloquij, se illos conuicisse, bullas excommunicationis in Hæricum VIII. à Clemente VII. & à Paulo 3. & in Elizabetham à Pio V. latæ, impias fuisse; quia Regiæ Elizabethæ charissima sanationis integrum remansisse possit ostendere. quo audito, illos quasi animis consternatos subito conticuisse, opinor impudentiā tantam admirantes; vel metu delationis negare non audentes. Sed quo pacto probat? primū se à teste fide digno inaudiuisse quendam Romanensium fidei, in via sibi occurrisse probè Londinum qui fateatur, se struma Regiæ contactu liberatum. Quasi verò ille vnicus testis; nec nominatus, nec iuratus, nec temporis, nec circumstantiarum cæterarum memor sufficiat ad conuincendum. His addit postea testes alios curatos tempore quos nominat omninō quatuor, duos masculos, & foemellas totidem: vt sint duo paria. Et hi sunt *multa millia, quos ait sanasse, & velle ac posse infinitiorem numerum.* Probat etiam à cæremoniarū sanctitate; quæ mihi suspectæ, quia video medicos prius emplastra ap-

D

plicare

plicare; & eas longà diuersas esse, ab ijs quibus vsũ fuisse, D. Eduardum, ex Eithedo Tookerus non ignorat. Tertia probatio deducitur, ex eo quod Regina nec omnibus, nec semper, sed aliquibus aliquando hanc gratiam, & grauatè solet impertiri (pag. 105 & 106.) item quòd pars magna hominum curata istius gratiæ beneficio, quasi relabatur in pristinum morbi statũ (d. p. 106.) quod potius est indicio, non esse hoc charisma à Deo; cuius perfecta sunt opera & sanationes; contra, quæ ope malorum spiritũũ sũt, nec planè sanant, nec perpetuò liberant. Nec ad rem facit, quod ex Chrysolto. subdit: nam id ad principium sanationis pertinet, non ad recidiuũ morbi: de qua nunc loquimur. Probat etiam quia quidam Iudocus Hundius eam curationẽ pictam in lucem dedit. cur non addidit epigramma aliquod? Nam *pictoribus atq; poetis, quidlibet audendi semper fuit aqua potestas.* Nec habet plura probandi genera: postea c. 9. soluere conatur obiectiones aduersariorum; quas ita proponit, vt appareat eũ Puritanos & ceteros merè Calvinistas planè habere dissentientes, & inficientes ac damnantes totam hanc serophulanam stropham. si nec fratres ius Evangelici credunt: frustra petat, me Catholicũ sibi credere: qui ipsũ & fraterculos illos omnes pro hereticis habeo: & ex ipsiusmet opere possum efficaciter Catholicis (nam Calvinianos aut Caluino papistas nihil moror) persuadere nõ temerè credendum libro Tookeriano. Argumenta hæc sunt. Miracula propria sunt Ecclesiæ Catholicæ, & nulli dantur qui sit extra Ecclesiam Catholicam *hoc probat c. 5.* Sed Elizabetha est extra Ecclesiam Catholicam. ergo Elizabethæ non dantur miracula. Min. probo. quia Ecclesia Rom. sola est Cathol. Elizabetha, vt schismatica, est extra Ecclesiã Rõ. E. Elizabetha est extra

A Eccles. Cathol. Maior probatur, quia Eccles. Cathol. eadem est, quæ vniuersalis. Romana sola est vniuersalis. ergo sola est Catholica. solam esse vniuersalem; docent omnia Historiarum monumenta: certè vestra Anglicana cuius caput est Elizabetha. mediam insulam nõ egreditur. *Secundò,* Non possunt miracula fieri, ad confirmationem falsæ fidei: (*non semel hoc dicit, & vrè dicit.*) Sed fides quam profitetur Elizabetha est falsa fides: ergo ad confirmationem fidei, quam profitetur Elizabetha, non possunt fieri miracula. Minorem negabis; probabo, quando articulos fidei Elizabethinæ mihi proposueris. interea quia Catholicos alloquor, quibus certum est Elizabetham esse Sacramentariam, & proinde hæreticam, argumentum est profus apodicticum. Nec potes retorquere, dicendo non faceret miracula, nisi vera eius fides foret; sed facit, ergo vera est eius fides. nam assumis pro explorato, id de quo disceptamus: ego verò præmissis nitor, quæ Catholicis sunt fidei, hoc est certissima: *Tertiò* in Ecclesia Catholica semper effulsisse charisma sanitatis, probastoto cap. 4. ex D. Irenæo, D. Augustino, & D. Nysseno, D. Gregorio Magno, & alijs, de reliquijs D. Stephani, de Gregorio Thaumaturgo, Hilarione, & alijs Sanctis, vsque ad nostra fermè tempora. Vnde argumentor: Horum fuit vera Ecclesia: nos Papistæ sumus in eadem in qua ipsi fuerunt. ergo nos sumus in vera Ecclesia: vos in alia estis, quàm nos: ergo vos non estis in vera Ecclesia. Vnde sequitur verum & inuictum esse primũ argumentum nostrum. Illorum Patrum veram Ecclesiam fuisse, tu ipse fateris; quia fateris, per hæc miracula illorum probari miraculorum continuam efficientiam. Negas non in eadem cum illis Ecclesia

esse

esse:probo. illi Romanum Pontificem, pro capite Ecclesiæ visibili agnouerūt, vt & nos: illi crediderunt, quicquid nos credimus purgatorium, septem Sacramenta, præsentiam corporis Dominici in Eucharistia, orandum pro defunctis, &c. quæ vos negatis, nos profiteamur: nec nos quicquam credimus, quod illi non crediderunt: vos autem nec vnum illorum, quos nominasti miraculorum verorum patratores, laudare potestis, quo cum in fidei catholice articulis per omnia conueniatis, aut à quo nos in vilo dissentiamus. Ergo non vos, sed nos, in ipsorum Ecclesia, hoc est vera, sumus. Ergo præterea fatearis oportet, vel illorum miracula non fuisse vera miracula, vel Regine vestræ: quæ alterius fidei est, quam illi fuere: vera miracula non esse.

Denique si quæram à te: cur in sanitatibus à Vespasiano, Pyrrho & alijs Gentilibus, vel hereticis collatis, non recognoscas manū Dei, sed Diaboli? respondes e. s. quia infidelium opera huiusmodi actu & factu impurorum spirituum sunt, & laudas D. Augustin. huius sententiæ verissime auctorem. Responde igitur, cum hanc sententiā verā esse credas: an fas tibi sit, credere miraculis, quæ Christianissimi Franciæ Reges in hoc genere ad fidei Apostolica Romanæ confirmatione operarentur? si fas credere, ergo iam concedis in probatione falsæ fidei (licet n. profiteris) vera miracula patrari posse, quod negasti, & est falsissimum. Si verò dicis id tibi fas non esse: nec nobis Catholicis fas erit credere, quæ facit Elizabetha ad confirmationem fidei suæ, Dei ope fieri, aut vera esse miracula: sed ea cogimur dicere, vel fictitia, si non verè egri: vel fieri physica aliqua vi emplastrorum, aut aliorum adhibitorum: vel ex pacto tacito vel expresso cum dæmone: à quo nec hæreticorum genius, nec aliq. quædam cir-

A cumstantiæ multum abluunt. Tu Tookere videris, quid me horum omnium malis credere: nam tibi credere, in ijs quæ asseris nondum decretum mihi neque constitutum. Neque tu cures suadeo, quid ego de hac re credam: perge potius Dominam tuam palpare, & scribere, vnde caput vinctius queas referre. De Franciæ regibus: quorum adhuc nullus aperte hæresim professus fuit: res non Annalium modò, sed & medicorum publicis libris, vt *Guidonis in Chirurg. magna tracta. 2. doctri. 2. s. & Ioann. Ta-gautij lib. 1. institution. chirurgic. ar. & quotidiana certa que experientia est contestata: hoc illis beneficium quondam concessum fuisse, vt contactu strumas seu scrofulas sanarent. Si vis ea naturalis fuisset, non per traducem hereditariam regni transiisset in Regem solum, exclusis cæteris fratribus: quorum sæpè temperies, & complexio patri similior, quam Regis ipsius. Conditio quoque sceptri seu coronæ, cui comes illa facultas media, nihil tale poterat naturaliter largiri. Quod vero Hieron. Cardanus lib. contradiction. medicar. scripsit Reges Francorum ex longo usu aromatum hanc vim habere, ridiculum, vanum, & dignum est scutica Ioan. Brodæi lib. 8. miscellan. cap. 10. De Pyrrhi Regis digito, contactu morbos sanante: iure optimo Anton. Mirandulanus censuit hoc mendacius incredibilibus adnumerandum: vel, vt puto, dæmonicis potius. Nihilominus.*

Dico 2. negandum non est aliquando nonnullos inuentos & inueniri, qui solo contactu sanant. hæc conclusio probatur legendis sanctorum passim, & quotidiana experientia. Et hæc sanitates conferuntur interdum, dumtaxat ad certum tempus, vt legimus de S. Beniamin apud Sozom. lib. 6. & Niceph. lib. 11. & scimus B. Petronillā à S. Petro, spiritali

lib. ro. de
ciuita.
Dei.

Id. c. 7

eius parente, ad breue tempus fanatam fuisse; & quod narrat Mich. Medina de puero quodam Salmanticensi: interdum ad totam vitam non redeunte morbo. Ad tempus quidem id contingit, quando fanans id à Deo impetrauit certam ob causam, maiusque bonum fanati, v.g. ne sanitate is abutatur, aut ad maius meritum patientiæ; alioqui ordinariè curationes miraculosæ perfectæ esse consueuerunt. Sanatio verò naturalis fit ad tempus, quâdo, subsecuta in melius immutatio, proficiscitur ex sola vi imaginatrice ægri, vt de puero illo censuit idem Medina. Est in Hispania genus hominum, quod Saluadores vocant; vel Ensaluadores, eo discrimine, quòd illi dicant se sanare vi orationum, quas conceptis verbis dicunt illi, vi salutæ & halitus, quem ægro inspirant, de his dico 3. *Saluatores; & Ensaluatores, nec possunt districte & in vniuersum damnari, nec etiam in vniuersum approbari*] etenim potest fieri vt aliquando nonnulli habeant donum sanitatis: sic Victoria & Veracrucius: *m* & sic admittenda quæ Nauarrus n scripsit his verbis; *Porrò illi qui vulgò Saluatores vocantur (quantumcunque aliàs sint perditissimi homines) licet possint suo munere perfungi: quoniam gratia illa gratis data huusmodi hominibus à solo Deo, conceditur in vtilitatem aliorum, & allegat, Margaritam confessor.]* Sed hoc nimis generaliter dictum: rarò enim sicuti vtuntur, licitè vtuntur: nec credendum tot hominibus pessimis hoc donum à Deo attributum. Quamobrem consulo Vicarijs & Officialibus Episcoporum, cæterisque ordinarijs, vt priusquâ permittant eos, hoc curationis munus obire; diligenter examinent, an naturalibus vtantur remedijs, an verò per gratiã gratis datã, an per pactum cum dæmone operentur: quæ sunt ex circumstantijs co-

m Victor.
elect. de
Magia.
Veracru.
.2. de ani.
na specu-
at. 2.
Manual.
.11. p. 36.

A gnoscenda. Quod vniuersim non sint reijciendi, contra quam insinuat Ciruelus 3. *p. de superstitione. c. 3. & 7.* probatur, quia nunquam abbreviatur manus Domini, ne hanc gratiam quibus vult largiatur: certum tamè puto, hanc nunquã largiri nisi Catholicis: hætenus enim nulla hæretici miracula fecerunt: & prudentissimè summus Franciæ Senatus decisione quadã vni, ex hoc genere empirico, an. 1577. vetuit donec ab ordine & collegio medicorũ approbatus esset, ægrotis positiones vllas imperare, aut medicameta præbere vel morborũ curã publicè profiteri, lege An. Robertũ rerũ iudicatar. l. 1. c. 5. doctissimè differente.

B Dico 4. *solo contactu, aut sibilo, aut halitu, aut osculo, naturaliter quemquam alteri grauem & verum auferre morbum, vel vulnera sanare, vel ferrum extrahere posse, non credo, hæc conclusio tota est contra Pomponatium; quod ad contractum, etiam repugnat Veracrucio, illius fundamentum iam posui, huius autem hoc est: naturali completionẽ vel constellatione quidam sunt nociui, quod in fascinatione patet ex solo aspectu, ergo ex iisdem causis, quidam naturali complexione vel constellatione erunt saluatares & medici. Sed tam paucis verbis multa supponit, non concedenda. primò quod de constellationibus, Albertum secutus, ait, verum non est. Si loquitur de constellatione, quando iste nascitur: omnes eam vim habituri, qui tum nati. quod quis credat? si de constellatione sub tempus contactus; poterunt sanare omnes; quotquot tunc tangent: si de vtraque simul; annus ille magnus intercefferit oportet, qui eandem stellarum posituram & influxus reduxerit quando tangit; qui erant, quando natus, at quis tanto viuit vel vixit tempore? Alioquin nõ poterit hoc aliã die præstare, quã quãdo positu-*

ræ æqualitas ista, quam oportet, accide-
 rit. quàm igitur incerta futura hæc cu-
 ratio? Secundò quod vulgarem illam
 de fascinatione opinionem admittit,
 hoc postea docebo prorsus à verâ Phi-
 losophia alienum. Tertio peccat illatio-
 ne. nec enim sequitur, nociua est qua-
 litas hominis in hominem; ergo & qua-
 litas hominis in hominem fatenda est
 esse sanatiua. nam auctore Aristotele
 plura necessaria ad sanitatem, quàm ad
 ægritudinem. malum enim ex quouis
 defectu, bonum ex integra causa. De-
 inde contagio solo hauritur afflatu.
 Verum in hac curatione sedulo obser-
 uant modos tangendi certos, nume-
 rum & alias ceremonias. Accedunt
 multa suspitione plena & periculo. Pri-
 mò quod salutatores illi dicunt, ad vir-
 tutem hanc exercendam multo vini
 potu opus se habere: fieri autem non
 potest, vt vini potus proficit ad contra-
 riorum morborum curationem. si profi-
 cit frigidis, non proderit calidis. Item
 solent panem à se ad morsum porrigere
 morsis à cane rabido, vel insectis toxi-
 cor: cui panis neutra causarum Veracru-
 cili suffragatur. Tertio dicunt in præ-
 sentia alterius saluatoris vim maiorem
 salutandi habentis, se sanare nequire.
 quod est absurdum. deberet enim poti-
 us vis illa, si naturalis esset, magis
 intendi. Quarto mentiuntur, cum di-
 cunt naturaliter vnum saluatorem ab
 alijs saluatoribus cognosci, licet eum
 prius nunquam viderint, quod signum
 alicuius notæ illis à dæmone impressæ.
 Sanè plerisque rotæ vestigium inest, vt
 dicunt ipsi, S. Catharina vel Quite-
 ria. Quintò falluntur, dum putant hanc
 vim competere septimo cuique filio, si
 masculinum ordinem semineus partus
 non interruperit. quod est ridiculum
 naturæ adscribere, & non miraculo.
 Sextò sapè dicunt sibi reuelari, quæ

A procul in eorum absentia gestata suere, vt
 ille qui Torquemadæ patrem à morfu
 canis rabidi sanauit. narrat Historiam
 ipse Torquemada. p Septimò glorian-
 tur sine nocumento se tractare posse
 carbones & ardentem clibanum subi-
 re; quæ naturaliter fieri nequeunt; nisi
 se præmuniant lotionem & inunctionem
 rerum frigidissimarum, quæ tamen nõ
 possunt, nisi ad modicum tempus, ignis
 actiuitati resistere. Vnde & Vairus q
 narrat, ex hoc grege quendam, cum
 ingressus furnum fuisset, & alius, eo i-
 gnaro ianuam occlusisset, ibi flammis
 absumptum.

Venio ad Pomponatij fundamen-
 tum, & respondeo; lapides, herbas &
 animalia, quæ vim aliquam beneficam
 huiusmodi à naturâ acceperunt, eam
 obtinere ex temperamento certo &
 definito totius speciei, fit enim inde, vt
 omnis magnes ferrum attrahat, omne
 rhubarbarum bilem expurget, omnis
 rupica morbum istericum sanet. O-
 porteret ergo, si saluatoribus vis ea na-
 turalis inesset; ratione speciei humanæ
 eam acceperunt, & sic omnes homines
 eâ vi pollerent. Si ratione indiuidui &
 singularis complexionis hoc vni tribu-
 is, quod alteri adimis: cur non in ma-
 gnete quoque & rupica hæc diuersitas,
 ratione indiuidui, reperitur, vt vnus
 magnes nequeat, quod potest alteri.
 Neutra ergo ex parte similitudo locum
 habet. Item quod rhubarbarum bilem
 temperet, id facit ratione peculiaris in-
 temperamenti. cur etiam in m speciei il-
 lius indiuidua & nulla alterius, eodem
 planè modo morbis medentur. Sed in
 hominibus non potest esse hæc simili-
 tudo & paritas temperamenti: quia ho-
 minis forma diuersissima est, à forma
 rhubarbari; quare & temperamentum
 corporis discrepat à temperamento
 rhubarbari nam alias longè requirit di-

Horti
 Florum
 colloq. 3.

lib. 2. d.
 Fal. ino
 c. 11.

o Probl.
 c. 7.

spositiones materiae forma hominis, quàm forma plantæ, succiue. Quo ergo pacto vis eadem naturalis ratione temperamenti competat homini; quæ rupicæ, vel rhubarbaro?

Quoad illos autem, qui genus & cognationem B. Pauli tumidis buccis crepant, seque angues sine læsione contrectare posse; iam plerisque impostura cognita est, solere priùs contra morsum se se antidotis præmunire.

De militari illa vulnerum curatione; audacter dico, nisi dæmonico pacto; & ex genere suo, id lethale crimen loquor de illa, quæ solum obligat linteo: nã quæ oleo, & vino vitatur: si congruo temporis interuallo sanet, nec mala murmura his addat aut alias superstitiones physicis licitis remedijs annumeranda. Blasphemum quoque est vocare artem D. Anselmi, quæ fuit Magi illius Anselmi Parmensis commentum. Accedit quod sic à vulneribus aut morbis sanati, postea in dolores grauissimos, & sæpè morbos sæuiores reincident, & vt plurimùm vitæ exitum pessimum fortiantur; quod possem mihi notorum multorum exemplis astruere. Sed parco nominibus mortuorum.

r Anania
lib. 4. de
nat. dæm.

(ex lib. 3
d. motu
animaliũ

Restat quiddam Alberti Magni, qui refert duos se vidisse pueros, quorùm vnus cum ferretur iuxta ostia clausa, omnia, quæ ad dexterum eius latus sita, aperiebantur: ab altero verò idem in sinistris ostijs præstabatur. cur non ergo ferrum ex vulnere ad solum contactum vel præsentiam alicuius excidat? Nonne scribit Matthiæus, in Italiae montibus herbam se nouisse, qua ab equis calcata continuo ferrei calcei soluuntur. Pici herbã cuneuã ad actũ extrahi, testibus Democrito & Theophrasto. Æthiopide herbã certo ritu incantata, feras omnes si admoueat aperiri; & suo tempore Venetijs furem suspèdio dam-

A natum, cui sic fores omnes patefiebant.] sic ille epist. Nuncupatoria in Dioscoridem. Resp. In vltimis duobus apertam incantationem accessisse: in prioribus duabus herbis, occultam atrahendi & disijciendi vim à natura insitam: quæ vis naturaliter hominibus inesse nequit. Nec ratione specifica, quia non omnes habent: nec indiuiduali: quia conditiones indiuiduantes non producunt talem effectum. Quare nec Aristoteles, nec quisquam rectè philosophantium, hoc est crediturus. mirandumque vehementer vnum Albertum, plura narrare solum, se huiusmodi creditu difficilia vidisse, quàm ad illum vsque (vt ait Anton. Mirandulanus) ceteri qui existant scriptores tot seculorum simul omnes.] Si tamen hoc accidit, dæmonis prestigijs adscribendum. Cuius etiam pacto & incantationibus fretos fuisse Psyllos & Marfos, satis colligitur: ex Plutarcho, Plinioque, clariùs etiam Alchimus Auitus lib. 2. his versibus:

Iam Magicam dignè valeat quis dicere fraudem:

Occultas acito tentantem pectore vires?

Legifer vt quondam vates, sub rego superbe,
Dum noua monstraret iusi miracula signi,
Commouit liuore magos, vt talia tentent,
Accumulent que suas zelo feruente ruinas,
Quis forsã si suppeteret, non vana potestas,

Demere, non etiam properarent adde monstra,

Æmula sed signis tantum, non viribus aqua.

Quod remouere nequit, duplicata sustinet nã.

E Hinc est laudato quod possunt carmine Marfi,

Cum tacita seuos producant arte dracones
Absentes, & sæpè iubent consilgere secum.
Tunc vt quisque grauem bello persenserit hydrium.

Assidit

*Aspidis aut duræ Clausas cognouerit iras,
Concutit interius secreti carminis arma;
Protinus & laxis verbo lactente venenis,
Mox impune manu coluber tractatur inermi.*

*Et morsus tantum, non virus in angue time-
tur:*

*Interdum perit incantans, si callida surdum
Adiutoris contempsit murmura serpens.
Hoc quoniam de matre trahunt & origine
prima,*

*Anguinea fraudis quod sic, lingueque perit
In speciem reddunt commercia mutua fundi.*

CAPVT IV.

De Magia artificiali.

Mira quædam perficit per humanam industriam: tantum enim nunc loquor de operatrice: diuinatoria suum locum referuo. Magica operatrix artificialis & ipsa duplex est, Mathematica & prastigiatória. Mathematicam uoco, quæ nititur principijs geometricis, arithmeticis, vel astronomicis, huius exempla sunt Sphæra illa Archimedis, secundum Claudianum vitrea, de qua *M. Tullius a* & in Siracusarum obsidione nauium per specula combustiones: *b* Archytæ columba lignea volans: *c* Leonis Imp. auiculæ aureæ cantillantes: *d* & Boetij aræ, volantes & cantillantes, serpentes ex eodem metallo sibilantes, & similia multis narrata. *e* Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo θαυματουργική. Supponendum autem nihil hanc efficere posse quod rerum naturæ repugnet: quin imò indigere causarum naturalium ope certo motu & dimensionibus applicatarum: ut in speculis illis Archimedis, & hydraulicis nostris & automatis patet. Quare si quis effectus proponatur, causarum naturalium efficacitatem superans, ille ad prodigiosos re-

A ferri debet etiam si humana industria ad instrumenti confectionem motumue concurrerit. Idcirco dissentio à Guilhel Parisiensi Medina & alijs: qui caput aeneum Alberti Magni (quod narrant) humano credunt artificio articulatum locutum: nec enim humana industria huc usque pertingit: nec naturalis ratio patitur, ut res inanimata, vocem humanam, ad libitum interrogantium respondendo, emittat. nam hæc vitam, & respirationem in loquente, & perfectissimam vitalium organorum cooperationem, & discursum quandam loquentis, requirunt. Quæ cum huic capiti defuerint omnia: si loquebatur, ille in capite loquebatur, qui in statuis idolorum oracula fundebat: qui solus cæcæ demon fuit. Notum enim simulacra, enim Gentium argentum & aurum: os habent & non loquuntur. neque enim est spiritus in ore ipsorum. Fuit illa sententia Guilhelmi, & olim Hermetis, sed à Theologis confutata iam pridem. f Huc pertinet globus ille artificiosus, seu aenea statua, sic consecrata, ut ex occulto loco, funiculo, qui intensus erat remisso, sagittas in spectantem eiacularetur: quo pacto Kennethum III. Scotorum Regem, à Fenella interemptum, in Maioris & Boetii Scotia Annalibus legitur. Eodem

B reducenda quorundam mirifica tolerantia, ut artificis illius qui Romano Imperatori, vitrum flexile, & non fragile obtulit, de quo post veteres Guido Aretinus epist. ad Michaellem Monachum ferentium immania pondere fronte, & funambulorum globis insistentium (ut vidi) & qui membra, quasi lutea contraxerat, uti lubet, flectunt, de quibus egit D. Chrysostom. homil. 19. circa fin. ad Pop. Antiochen. ad qua solet plurimum iuuare corporea dispositio, & naturalis agilitas, ut plurimis exemplis docet Andre. Libanius

C **D** **E**

Psal. 134.
& 15.

fD. Tho.
lib. 3. c. 6.
traget. c.
104. Va-
lencia 2.
2. disp. 12.
p. 2.

Circe,
quæ An-
guitia.

a 1. Tusc.
& 2. de
na. Deor.
b Plutar.
in Marcel-
lonarum
tom. 1.
c Gellius
lib. 10. No.
d Glycas
& manaf-
ses in An-
nal.
e Cassio-
dor. l. va-
ria. epist.
p. 6. & Po-
litian. in
Panepi-
stomone.